

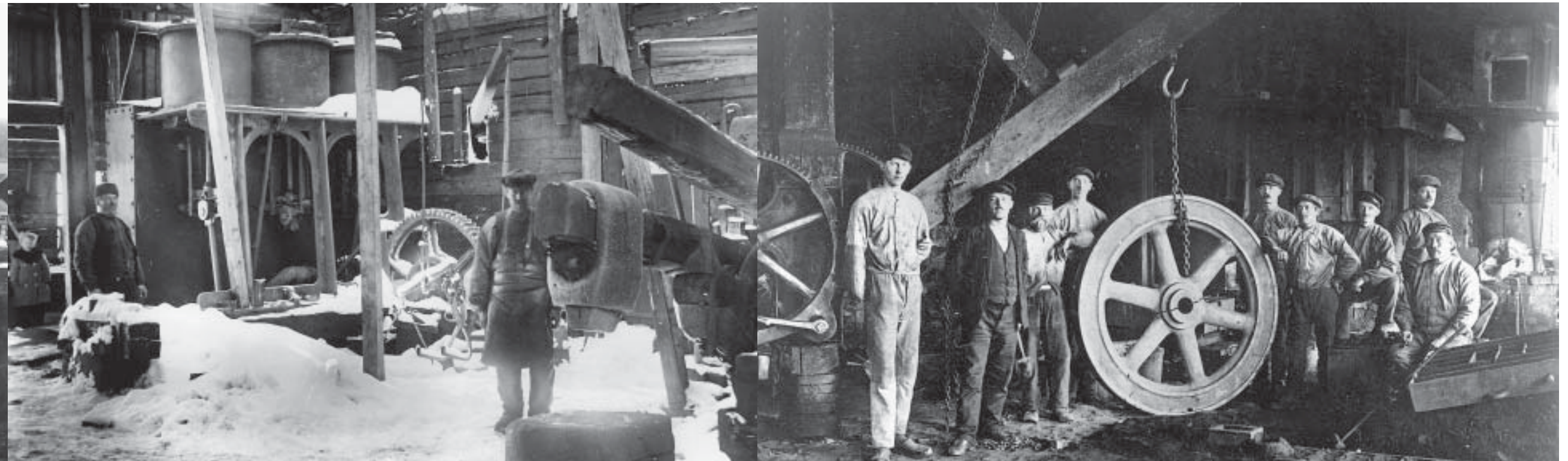
ATT FRAMSTÄLLA JÄRN

De flesta av länets bruksorter börjar med ett personnamn och slutar på -fors. Robert Finlay namngav detta bruk. Forsarna var en förutsättning för bruken, eftersom smedjor och masugnar drevs av vattenkraft. Vid den här forsen låg masugnen och hammarsmedjan på Robertsfors bruk.

Foto: Västerbottens museum

Bruksplatsen 1877. Masugnen är till vänster, till höger rostugnen där malmen rostades. Tegelbyggnaderna är en mekanisk verkstad och ett gjuteri. Där arbetarbostaden med tre fönster på långsidan står byggdes 1782 en klensmedja för smide av bruksföremål.

Stångjärnssmedjan vid rivningen 1912. Vid blåsmaskinen står hammarsmeden Norman, och vid hammaren "Stormumriken", hammarsmeden Hammarsten. Smedjan stod mitt emot masugnen. I anslutning fanns "labbin", små hus där arbetarna sov.

Det första gjuteriet byggdes 1821. Där göts i början mest husgeråd. På fotot från 1900 syns ett svänghjul till en barkmaskin. Gjuteriet finns kvar än idag med namn Norrlandsgjuteriet.

Masugn och smedjor

Masugnen var i drift från 1760 till 1883, de första 40 åren framställdes 200 ton tackjärn/år. Masugnen var byggd som en väldig skorsten. I toppen tippade man ner malm, kol och kalksten, längst ned i botten tappade man ut slagg och järn. Stora bälgar blåste in syre så att smältan blev 2 000°. Järnet rann ut i formar och stelnade till "tackor", av slaggen gjordes tegel som man byggde hus av. Tackjärnet bearbetades sedan till smidbart stångjärn – stångjärnssmedjan var i drift 1782 – 1892. Det mesta stångjärnet utskleppades för export, en liten del förädlades i brukets manufakturmedja.

Smederna

De första arbetarna kom från Forsmarks bruk, ett järnbruk i Uppland som John Jennings ägde. I Västerbotten fanns det då ingen kunnig yrkeskår. Smedernas arbetsvecka började på söndagkväll, fortsatte fram till lördag kväll, då man gjorde helg. Under veckan sov man i ett särskilt hus – "labbit". Smederna hade speciella arbetskläder: en fotsid vit linneskjorta och ett förkläde av skinn, på fötterna yllesockor och en slags enkla träskor, som lätt kunde sparkas av om man fick glöd i dem. Det var stekande hett vid härden men kallt i övrigt; smederna drabbades ofta av reumatism och värk.

The ironworks

The works furnace and forges were built beside the rapids. Pig iron was produced in the blast furnace, and then worked into malleable iron in the hammer forge. The furnace was in operation 1760 – 1883, and the forge 1782 – 1892. Most of the iron was exported, while some was forged into implements and articles needed at the works. The photograph to the left, from 1877, shows the furnace and roasting oven, where the ore was roasted, a foundry and engineering works. In the middle, a picture of the demolition of the hammer forge in 1912. The picture to the right shows the foundry in 1900.